

نقش ایمان و اخلاق در تحکیم

متن سخنرانی ایراد شده در
کنگره سال جهانی
خانواده

آیت الله ابراهیم امینی

بنیاد خانواده

جویهای مشروع زناشویی بهره‌مند می‌شوند و فرزندان مشروعی را تولید کرده، در تعلیم و تربیت آنان می‌کوشند و به عنوان بهترین آینده‌سازان و یادگار از خویشان باقی می‌گذارند. پرورش فرزندان و انس با آنان یکی از بهترین لذتهای زندگی است.

وابستگی کودکان، نوجوانان و جوانان به خانواده نیز ثمرات زیادی را در بر دارد، زیرا موجب می‌شود که از انواع مفسد اخلاقی و اجتماعی، انحرافات جنسی و ارتکاب جنایت و بزهکاری و اعتیاد، به مقدار زیادی مصون بمانند.

خانواده یک واحد کوچک اجتماعی است که با پیمان ازدواج یک زن و مرد شکل می‌گیرد و با تولید و تکثیر فرزندان توسعه و استحکام می‌یابد. جوامع بزرگتر نیز از همین واحدهای کوچک تشکیل می‌شود. بشر از آغاز، زندگی خانوادگی را به عنوان بهترین نوع زندگی برگزیده و در همهٔ زمانها و مکانها بدان پایبند بوده و هست. این نوع زندگی از امتیازات انسان محسوب می‌شود و فواید گوناگونی را در بردارد، از جمله اینکه زن و مرد را از پریشانی و بی‌هدفی نجات می‌دهد و به خانواده وابسته و دلگرم می‌سازد. زن و مرد در کانون گرم و با صفای خانوادگی از نعمت انس و مودت و لذت

جویهای مشروع و پایدار و انس و آرامش خانوادگی را گرفته، جوانان را از ازدواج مشروع و تشکیل خانواده باز می‌دارد و به ولگردی در خیابانها و پارکها و مراکز فساد و عیش و نوش تشویق می‌کند. انحرافات جنسی و مفساد گوناگون اخلاقی و اجتماعی روز به روز زیادتر می‌شود.

تزلزل بنیان خانواده و اوضاع اسفبار چنین

بنابراین سلامت و سعادت یک جامعه، تا حدود زیادی به وضع خانواده‌ها و کیفیت روابط بین زن و شوهر و والدین و فرزندان بستگی دارد. هرچه روابط اعضای خانواده بهتر و سالمتر باشد زندگی شیرین‌تر و با صفاتر خواهد بود و فرزندان نیز بیشتر به خانواده وابسته می‌مانند و از خطر انحراف مصونیت پیدا می‌کنند.

اجتماعات از هم گسیخته‌ای وجدانهای بیدار خیراندیشان را متأثر ساخته است و برای حل این مشکل چاره می‌جویند. به حق بنیان مقدس خانواده در معرض تهدید جدی است و باید برای نجات آن از فروپاشی چاره اندیشی کرد و هرچه هم در این زمینه سرمایه‌گذاری شود، ارزش دارد.

خوشبختانه در این ارتباط کارهای خوبی به وسیله سازمانهای بین‌المللی انجام گرفته است. مانند صدور بیانیه رفع هرگونه تبعیض در مورد زنان، جلوگیری از خشونت درون خانواده و ممانعت از استثمار و سوء استفاده جسمانی

متأسفانه وضع خانواده‌ها در جهان، مخصوصاً در کشورهای صنعتی غالباً خوب نیست. اختلافات و کشمکشهای خانوادگی بسیار زیاد است و زندگی را برزن و مرد تلخ کرده و بنیاد خانواده را متزلزل ساخته است. برآمار طلاق و عده زنان و مردان بیوه افزوده می‌شود و تعداد کودکان بی سرپرست و ولگرد افزون می‌گردد. سنین ازدواج بالا رفته و رغبت به ازدواج و تشکیل خانواده کمتر شده است. لذت جویهای کاذب و زودگذر جای لذت

ازدواج قرار می‌داد و برای ایجاد روابط بهتر بین زن و شوهر و تحکیم بنیان خانواده‌ها چاره اندیشی می‌کرد. چراکه صرفاً با وضع قوانینی به نفع بانوان و دفاع از حقوق آنان و به وجود آوردن موانعی برای طلاق دادن، چنین هدفی تأمین نمی‌شود. با چنین برنامه‌هایی نمی‌توان جلوی طلاق را گرفت، روابط بین زن و شوهر را

اصلاح کرد و بنیان خانواده‌ها را استوار ساخت؛ چنانکه همه ما شاهد عدم موفقیت آنان در این جهت هستیم.

به همین دلیل اسلام با اینکه در موارد متعدد از حقوق بانوان دفاع کرده، طلاق را مبعوض‌ترین کارهای جایز دانسته، برای جلوگیری از آن موانعی را به وجود آورده است؛ اما این مقدار را برای تحکیم بنیان خانواده‌ها کافی نمی‌داند. زیرا اگرچه با اعمال بعضی از قوانین می‌توان اموری را بر شوهر تحمیل کرد و از طلاق مانع شد و زن را ظاهراً وابسته نگهداشت، ولی بدین وسیله نمی‌توان هدف از ازدواج یعنی ایجاد انس و محبت و صفای خانوادگی را تأمین کرد. خانه‌ای که در آن صفا و

روانی از بانوان و کودکان، تشویق و توصیه به تأمین خدمات رفاهی برای بانوان باردار و بچه شیرده، دادن حق مرخصی به بانوان در ایام بارداری و شیردادن، پرداخت حق همسر و اولاد به کارگران و کارمندان، کمک به تأسیس و اداره مهد کودکها و پرورشگاهها، ممنوعیت طلاق جز در موارد محدود برای جلوگیری از فروپاشی خانواده‌ها و در نهایت سال ۱۹۹۴ را به عنوان سال جهانی خانواده اعلام کرده‌اند تا افکار جهانیان را به سوی ضرورت رسیدگی به وضع خانواده‌ها و کودکان و به ویژه حقوق بانوان معطوف سازند. اما با توجه به اوضاع و شرایط رو به وخامت خانواده در جهان از سازمان ملل انتظار می‌رفت که مهمترین موضوع مطرح شده این سال را بررسی و ریشه‌یابی علل و عوامل تشدید اختلافات خانوادگی و تزلزل روز افزون بنیان خانواده‌ها و ازدیاد آمار طلاق و مردان و زنان بیوه، کثرت کودکان بی سرپرست و کم رغبتی جوانان به

نیز بهترین وسیله را رعایت ارزشهای اخلاقی می‌داند و در این باره توصیه‌های فراوانی دارد. اسلام ازدواج را پیمانی مقدس می‌داند که در بین یک زن و مرد، به اعتبار اینکه دو انسان هستند بسته می‌شود و مهمترین هدفش تأمین نیازهای انسانی و آرامش و سکون و انس زن و مرد به یکدیگر است و حتی لذت جوییهای

محبت نباشد از هم گسیخته است و ویرانه، بلکه زندانی بیش نیست.

اسلام برای تحقق اهداف ازدواج و تحکیم بنیاد خانواده روی دو امر تأکید دارد: یکی ایمان و دیگری اخلاق و به کسانی که قصد ازدواج دارند توصیه می‌کند که دین و اخلاق همسر خود را نیز منظور بدانند.

مردی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و در امر ازدواج با ایشان مشورت نمود. آن حضرت فرمود: "بازن دیندار ازدواج کن تا خیر فراوانی نصیب تو شود."^۱

همچنین پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: "اگر کسی از دختر شما خواستگاری کرد و دین و اخلاقش را پسندیدید با او تزویج کنید والا فتنه و فساد بزرگی در زمین به وجود می‌آید."^۲

دین اسلام برای حسن رابطه بین زن و شوهر، بقاء و استحکام بنیاد خانواده و برای جلوگیری از اختلافات خانوادگی و وقوع طلاق

مشروع جنسی و اشباع غریزه و تولید و پرورش فرزندان را نیز در راه تأمین هدف عالی انسانی محسوب می‌دارد.

قرآن در این باره می‌گوید: "و از نشانه‌های خداست که برای شما از جنس خودتان همسرانی بیافرید تا به سوی آنان آرامش بیابید، و در میان شما محبت و دلسوزی قرار داد، همانا که در این موضوع برای اندیشمندان نشانه‌هایی است."^۳

در آیه مذکور انس و آرامش خانوادگی به عنوان ثمره ازدواج معرفی شده است و این موضوع بسی برتر از امکان اشباع مشروع غریزه جنسی است. در پیمان مقدس زناشویی زن و مرد با تمام وجود به سوی همدیگر جذب

و انسان بی نقص نیست، چنانکه خودش نیز بی عیب نیست. لذا دلش به حال او می سوزد و سعی می کند با نرمی و مدارا و از روی مهربانی و دلسوزی نقص او را در صورت امکان برطرف سازد، و در غیر این صورت او را با همان حال می پذیرد و نقصانش را نادیده می گیرد و به زندگی ادامه می دهد. لازمه رحمت و دلسوزی

شده، متحد و یک دل می گردند و در تمام ابعاد زندگی در خدمت یکدیگر قرار می گیرند و مأنوس و همفکر و همراز و یک هدف می شوند.

در آیه یاد شده زندگی خانوادگی بر دو پایه نیرومند مودت و رحمت استوار گشته است. یکی از پایه های ازدواج مودت و علاقه زن و شوهر نسبت به یکدیگر است، یعنی خوبیها و نقاط مثبت یکدیگر را مورد توجه قرار می دهند و از صمیم قلب همدیگر را دوست می دارند. هریک از آنان، دیگری را نعمتی ارزشمند از جانب خدا و وسیله انس و الفت و آرامش و دلگرمی و شریک در زندگی می شمارد و از این نعمت بزرگ قدردانی و سپاسگزاری می کند.

پایه دیگر ازدواج که در آیه بدان اشارت رفته رحمت یعنی مهربانی و دلسوزی است. هرگاه یکی از زوجین با نقصان و ضعف و نیازی در همسرش مواجه شد با دیده ترحم و دلسوزی به آن می نگرد و فکر می کند که او یک انسان است

این است که همچنانکه زن و یا شوهر خیر و صلاح خود را می خواهد در همه حال خواستها و تمایلات همسرش را نیز منظور بدارد و هرچه را برای خود می خواهد برای او نیز بخواهد و همواره به فکر تأمین سعادت، آسایش و آرامش او نیز باشد.

قرآن در این باره تعبیر بسیار جالبی دارد و زن و شوهر را چنین توصیف می کند:

" زنان برای شما لباس هستند و شما نیز برای آنان لباس هستید".^۴

لباس مجموع بدن انسان را با همه کمالات و نواقص، خوبیها و بدیها و زیباییها و زشتیها در بر می گیرد، از سرما و گرما و خطرها حفظ می کند، بر زیباییهایش می افزاید و عیوبش را می پوشاند.

کسانی هستند که نسبت به همسران خود خوشرفتارتر باشند.^۵

امام سجاد علیه السلام فرمود: "حق همسرت این است که بدانی خدای متعال او را وسیله آرامش و انس تو قرار داده و بدانی که او نعمتی است از جانب خدا برای تو. پس او را گرامی بداری و با وی مدارا کنی، گرچه تو نیز براو حقی بزرگ داری، اما باید نسبت به او دلسوز و مهربان باشی زیرا در اختیار تو قرار دارد. باید خوراک و پوشاک او را تأمین کنی و اشتباهات و لغزشهایش را ببخشی."^۶

و حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: "جهاد زن در این است که خوب شوهرداری کند."^۷

خلاصه کلام اینکه یکی از عوامل مهم تزلزل بنیاد خانواده‌ها و کثرت روز افزون آمار طلاق در جهان امروز بی توجهی به مسائل اخلاقی است و برای حل این مشکل بزرگ که خانواده را در معرض تهدید جدی قرار داده است، چاره‌ای جز احیای ارزشهای اخلاقی به ویژه رعایت اخلاق در خانواده نداریم. چقدر بجاست که خیراندیشان و سازمان جهانی حمایت از خانواده سالی را نیز به عنوان سال حمایت از اخلاق خانواده معرفی کنند و افکار جهانیان را به سوی اهمیت و ضرورت احیای اخلاق در خانواده معطوف سازند. بدین امید.

لباس نزدیکترین اشیاء نسبت به انسان است و از جمله نیازهای اولیه به شمار می‌رود. زن و شوهر نیز نسبت به یکدیگر باید همانند لباس باشند و همدیگر را با همه نواقص و کمالات بپذیرند، حافظ و نگهبان و آرامش بخش یکدیگر باشند، برزیاییهای هم بیفزایند، عیوب هم را ببوشانند و راز نگهدار و محرم اسرار همدیگر باشند.

اسلام در مورد روابط بین زن و شوهر و زندگی خانوادگی این گونه می‌اندیشد و آن را بر چنین پایه‌هایی استوار ساخته است. تشکیل چنین خانواده‌هایی در خور انسان است و سعادت جسمانی و نفسانی، دنیوی و اخروی او را تأمین می‌کند. اگر بنیاد خانواده‌ها بر پایه‌های ایمان و محبت و دلسوزی استوار گشت کانون خانواده را گرم و با صفا می‌سازد و از کشمکشها و اختلافات و طلاق و فروپاشی جلوگیری می‌کند. خیراندیشان باید در ترویج و تبلیغ چنین خانواده‌هایی تلاش و سرمایه‌گذاری کنند و بدین وسیله از تزلزل و فروپاشی بنیاد خانواده جلوگیری نمایند.

البته معلوم است که با حمایت‌های قانونی صرف نمی‌توان بدین هدف بزرگ رسید و بنیان خانواده‌ها را بر پایه‌های محبت و دلسوزی استوار ساخت. بهترین وسیله برای رسیدن به چنین هدفی تبلیغ و دعوت مردم به رعایت ارزشهای اخلاقی است. چنانکه اسلام همین روش را انتخاب کرده، بر رعایت اخلاق در خانواده تأکید فراوان نموده است. از باب نمونه به گوشه‌ای از آن اشاره می‌شود:

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: "کاملترین مردم از جهت ایمان کسی است که اخلاقش خوبتر باشد، و بهترین شما

۱- وسائل الشیعه، جلد ۲۰، صفحه ۳۹

۲- وسائل الشیعه، جلد ۲، صفحه ۷۷

۳- سوره روم، آیه ۲۱

۴- سوره بقره، آیه ۱۸۷

۵- بحار، جلد ۷۱، صفحه ۳۸۹

۶- بحار، جلد ۷۴، صفحه ۵

۷- وسائل الشیعه، جلد ۲۰، صفحه ۱۶۳